

บทที่ 5

ความทันสมัยและพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ

การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (Modernization) เป็นแนวคิดที่เริ่มใช้กันหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศทั้งหลายต่างก็พยายามที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญ รุ่งเรือง โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา การพัฒนาเช่นนี้มีลักษณะที่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นทั้งในสังคมชนบทและสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นภายในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม เป็นผลของการกระทำเพราะเกิดจากการกระทำของปัจเจกบุคคลต่าง ๆ ที่มีสถานภาพและบทบาทในสังคมนั้น ๆ ถ้าหากปัจเจกบุคคลมีการเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทอันเกิดจากการกระทำอันใดอันหนึ่งก็ตาม นับเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องในด้านวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ย่อมจะเกิดขึ้นได้ทุกยุคทุกสมัยและทุกสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา ได้มีการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนต่าง ๆ อย่างมาก และมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากประดิษฐ์และคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ความเจริญของระบบสื่อสารโทรคมนาคม แสดงให้เห็นถึงความเติบโตหรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมก็เป็นไปอย่างสะดวกขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536: 118-119)

การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (Modernization) จะมีปัจจัยที่สำคัญสำหรับเป็นตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงทางโลกทัศน์ของคนในชุมชนด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. Education Orientation หมายถึง การเล็งเห็นคุณค่าของการศึกษาว่าจำเป็นและมีประโยชน์ ส่วนคนล้าสมัย (ผู้วิจัยไม่ได้มีอคติต่อคำนี้) จะไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาว่าเป็นสิ่งจำเป็น
2. Activism หมายถึง การนิยมในการทำงานอย่างจริงจังเพื่อจุดหมายปลายทางในอนาคต และมีแผนกำหนดเป้าหมายและเวลา (Time Planning) ซึ่งอาจจะเรียกบุคคลที่มีแผนในการทำงานเช่นนี้ว่าเป็นคนสมัยใหม่ ส่วนคนล้าสมัยมักจะมีความคิดอยู่แต่ในอดีตกาลเท่านั้น

3. Individualism หมายถึง คนสมัยใหม่รู้จักคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ทำอะไรอย่างมีอิสระได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยญาติพี่น้อง ส่วนคนล้าสมัยจะมีลักษณะที่ตรงกันข้าม
4. Fatalism หมายถึง คนสมัยใหม่จะคิดกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่เชื่อเกี่ยวกับโชคชะตา ซึ่งเป็นลักษณะของคนสมัยใหม่ ส่วนคนล้าสมัยจะมีลักษณะที่ยังเชื่อภงมายเกี่ยวกับโชคชะตา
5. Religiosity หมายถึง การนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผล คนสมัยใหม่คำนึงถึงวิทยาศาสตร์ และประยุกต์วิทยาอย่างมีเหตุผล ส่วนคนล้าสมัยนั้นก็ยังคงมีความเชื่อโชคลางและผีสิงเทวดาตลอดจนบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
6. Nuclear Family Role Structure หมายถึง ในลักษณะโครงสร้างของครอบครัวเดี่ยว การที่มีความคิดเห็นบทบาทของสามีและภรรยาที่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นลักษณะของคนสมัยใหม่ ส่วนคนล้าสมัยยังมีความคิดว่าภรรยาจะต้องด้อยกว่าสามี
7. Family Sphere หมายถึง การคำนึงถึงบทบาทและหน้าที่ของครอบครัว จำแนกสมาชิกที่ไม่เกินกำลังเลี้ยงดู การคุมกำเนิด บทบาทของสตรีสูงกว่าเดิม ซึ่งคนสมัยใหม่มีลักษณะเช่นนี้ แต่คนล้าสมัยไม่มี (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2518: 12-13)

ความทันสมัยเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีขอบเขตกว้างขวาง รวมเอาปรากฏการณ์ต่อไปนี้ไว้ด้วย คือ การเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) การเป็นเมือง (Urbanization) และระบบราชการ (Bureaucracy) ซึ่งปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้มีผลกระทบต่อพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เขობ้านสำโรงโคเผา ดังนี้

การเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization)

การเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือด้านเครื่องจักรกลต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนการผลิตภายในสังคมอย่างทั่วถึง การเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจภายในสังคม เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบทุนนิยม

พื้นฐานของการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีทางวัตถุ ซึ่งมีผลกระทบต่อพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เยออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชุมชนชาวเยอบ้านสำโรงโคเค่าเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทางวัตถุตามกระแสของการพัฒนา บ้านสำโรงโคเค่ามีการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาอุตสาหกรรม เทคโนโลยีทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการใช้ปุ๋ยในการปรับปรุงสภาพของดิน การใช้เครื่องจักร เช่น รถไถนา ทำให้การใช้แรงงานวัวควายเริ่มลดน้อยลง ส่งผลกระทบต่อพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการทำนา

พิธีเลี้ยงผีตาแฮก ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคลก่อนการทำนา ในสมัยก่อนทุกครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนาจะต้องทำพิธีนี้ก่อนการทำนาทุกครั้ง เพราะเชื่อว่าถ้าไม่เลี้ยงผีตาแฮกก่อนการทำนาจะทำให้ได้ผลผลิตต่ำ แต่ในปัจจุบันนี้พิธีกรรมเลี้ยงผีตาแฮกลดความสำคัญลงเหลือเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ทำพิธีกรรมนี้ก่อนการทำนา

พิธีงานบุญข้าวสาก เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับรวมทั้งผีไร้ญาติและยังอุทิศส่วนกุศลให้กับวัวควายที่ใช้ทำไร่ทำนา ซึ่งจะใช้ฉลากมิงสาหรือห่อข้าวน้อยในการอุทิศส่วนกุศลให้กับวัวควาย ปัจจุบันความสำคัญของพิธีงานบุญข้าวสากเป็นเพียงแค่การอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษและบรรดาญาติพี่น้องที่ล่วงลับ เนื่องการทำห่อข้าวน้อยสำหรับอุทิศส่วนกุศลให้กับวัวควายมีเพียงไม่กี่ห่อ ต่างจากสมัยก่อนที่อาศัยแรงงานวัวควายในการทำนาเป็นหลัก ที่จะต้องจัดทำห่อข้าวน้อยตามจำนวนที่นาของคนที่มีอยู่

การยอมรับวัฒนธรรมในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการให้ประเทศมีความเจริญและพัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม ความเจริญและเทคโนโลยีมีผลกระทบโดยตรงต่อพิธีกรรมในหมู่บ้านสำโรงโคเค่า อาทิเช่น พิธีงานบุญบั้งไฟ เดิมการทำบั้งไฟจะใช้วัสดุอุปกรณ์ส่วนมากจากธรรมชาติ ตัวบั้งไฟจะทำมาจากกระบอกไม้ไผ่ แต่ในปัจจุบันจะใช้ท่อพีวีซี ซึ่งทำมาจากพลาสติกแทน

พิธีกรรมในประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตก็มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด หมอเป่า ที่ทำพิธีในการขับไล่ผีหมอตำแย ผู้ที่มีหน้าที่ในการทำคลอดหญิงมีครรภ์ จะถูกแทนที่ด้วยเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุข เช่น แพทย์และพยาบาล จะทำหน้าที่ในการดูแล ให้ความรู้ให้คำแนะนำ รวมทั้งการทำคลอดให้กับหญิงมีครรภ์ พิธีตัดสายรก ผังรก ร่อนกระดัง รวมไปถึงการอยู่ไฟหลังคลอดจะหมดไป สิ่งที่ยังเหลืออยู่ในประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด คือ การผูกข้อมือเด็ก

เพื่อเป็นการรับขวัญ และการตัดผมไฟเท่านั้น ส่วนในประเพณีที่เกี่ยวกับการตายนั้น จะมีการใช้ยาฉีดศพกันเฝ้า และใช้รดโกนมาประกอบเป็นพาหนะในพิธีการจุงศพ มีการตกแต่งประดับประดาโลงศพและการมอบพวงหรีดเพื่อเป็นการแสดงไว้อาลัย แต่เนื่องจากชุมชนลำโรงโคเด่ายังไม่มีเมรุสำหรับเผาศพ รูปแบบของพิธีกรรมต่างๆ ในงานศพจึงยังมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

สำหรับประเพณีงานบวชมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในด้านของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี คือ ในการแห่ภาคปัจจุบันภาคจะนั่งรถกระบะแทนการขี่คอเพื่อนฝูงญาติพี่น้อง ส่วนประเพณีการแต่งงาน สิ่งที่ต่างไปจากสมัยก่อน คือ ถ้าคู่บ่าวสาวเป็นผู้ที่มีพ่อกจะมีฐานะ ก็มักจะนิยมพิมพ์การ์ดเชิญแขกญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน

ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ เป็นการตอบสนองตอบต่อปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อมีการพัฒนาของการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้สามารถวินิจฉัยโรคที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนยังไม่รู้จักโรคบางโรค เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจล้มเหลว ฯลฯ เมื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย และสามารถให้การเยียวยารักษา ทำให้ชาวบ้านลำโรงโคเด่าส่วนมากที่เจ็บป่วยจะใช้วิธีการรักษาพยาบาลแบบใหม่ ส่งผลให้พิธีกรรมทางศาสนาบางพิธีที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลซึ่งมีความสัมพันธ์กับเรื่องอำนาจลี้ลับเหนือธรรมชาติได้ถูกทดแทนด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน พิธีรำผีฟ้า ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนาในการรักษาความเจ็บป่วยที่หาสาเหตุไม่ได้ ปัจจุบันหมู่บ้านลำโรงโคเด่ามีผู้จัดพิธีรำผีฟ้าขึ้นเพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้น ซึ่งผู้ที่จัดพิธีขึ้นให้เหตุผลว่าเมื่อการแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถวินิจฉัยหาสาเหตุของการเจ็บป่วย หรือทราบแล้วว่าป่วยด้วยโรคใด แต่ไม่สามารถรักษาได้ เพราะเป็นโรคที่ยังไม่สามารถรักษาให้หายขาดหรือการรักษานั้นจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการรักษาเป็นเงินจำนวนมาก จึงต้องอาศัยอำนาจลี้ลับเหนือธรรมชาติให้ช่วยดลบันดาลให้หายจากการเจ็บป่วย นอกจากนั้นการรำผีฟ้าในหมู่บ้านลำโรงโคเด่าในปัจจุบันไม่ใช่เพื่อเป็นการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ แต่จัดขึ้นเพราะครบกำหนดที่ต้องจัดทุก ๆ 3 ปี ตามความเชื่อในเรื่องของแกน

พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์และพิธีการขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งจะมีการนิมนต์พระมาสดทำพิธีสะเดาะเคราะห์ จากนั้นก็ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้กับเจ้าภาพ มีการเจิมและลงยันต์ให้กับรถ 6 ล้อ และเครื่องสี่ขา ซึ่งวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ที่จะมีขึ้นหลังจากการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งสิ้น นอกจากนั้นในพิธีกรรมทางศาสนาอื่นๆ เช่น การถวายสังฆทาน ก็พบว่ามีการใช้ของเครื่องใช้ที่ถือว่าเป็นผลิตผลของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน ยาสระผม ผงซักฟอก นมกล่อง ฯลฯ

การเป็นเมือง (Urbanization)

ลักษณะการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองนั้น มีจุดเริ่มต้นจากการที่มนุษย์ได้อาศัยอยู่รวมกันเป็นเมืองขึ้นมา ซึ่งการที่เมืองจะมีและพัฒนาขึ้นได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วย ขนาดของประชากรที่มีจำนวนคนอย่างน้อย 1 คน และเป็นจำนวนที่พอเพียงที่จะทำให้เกิดเป็นชุมชนได้ ความสามารถในการควบคุมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อความเจริญของมนุษย์มีมากขึ้น ผู้คนที่อยู่ร่วมกันมากขึ้น สิ่งที่ชุมชนต้องการก็คือ การจัดระเบียบทางสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีความเลื่อมล้ำ และไม่มี ความขัดแย้งกันในชุมชน

ต่อมามีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตให้กับชุมชนมากขึ้น ในขณะที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ การจัดระเบียบทางสังคมก็พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน มีการแบ่งงานกันทำมากขึ้น มีความชำนาญพิเศษเพิ่มขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536: 113) ซึ่งการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองนั้นส่งผลกระทบต่อพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เขอบ้านลำโรงโคเผาดังนี้

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง เป็นกระบวนการรวมตัวอย่างหนาแน่นของประชากร หมู่บ้านลำโรงเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาหลายชั่วอายุคนแล้ว ส่วนหมู่บ้านโคเผ่านั้นในสมัยก่อนเป็นเพียงหมู่บ้านเล็ก ๆ ไม่กี่หลังคาเรือน แต่ต่อมาเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ในหมู่บ้านลำโรงเหลืออยู่เพียงประมาณ 7 หลังคาเรือน ทำให้ชาวบ้านบางส่วนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยต้องอพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านโคเผาที่อยู่ใกล้เคียง ชาวบ้านของทั้ง 2 ชุมชนส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องกันและไปมาหาสู่กันตลอด ไม่ได้มีความรู้สึกว่าอยู่กันคนละหมู่บ้าน ซึ่งเห็นได้จากสถานที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้านจะใช้ชื่อร่วมกันว่า “ลำโรงโคเผา” เช่น วัดลำโรงโคเผา โรงเรียนบ้านลำโรงโคเผา ต่อมาชุมชนเริ่มมีขนาดใหญ่ขึ้น หมู่บ้านลำโรงโคเผามีขนาดกว่า 200 หลังคาเรือน ทางราชการจึงแบ่งการปกครองใหม่เป็นหมู่บ้านลำโรงและหมู่บ้านโคเผา ซึ่งเป็นการแบ่งเขตการปกครองที่ได้คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน อาศัยเพียงความหนาแน่นของหลังคาเรือนต่อจำนวนพื้นที่เท่านั้น การแบ่งเขตการปกครองดังกล่าวในระยะต่อมาส่งผลให้ชาวบ้านรู้สึกว่ามีหมู่บ้านทั้ง 2 เป็นคนละหมู่บ้านกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อพิธีกรรมทางศาสนาในชุมชนชาวเขอแห่งนี้ เช่น การทำพิธีการเลี้ยงปู่ตา ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เช่นสรวงบูชาบรรพบุรุษของชุมชนที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ละหมู่บ้านซึ่งมีศาลปู่ตาเป็นของตนเองจึงจัดงานพิธีขึ้นแยกจากกัน พิธีงานบุญบั้งไฟก็จัดแยกกันคนละวัน

กระแสของความเป็นเมืองได้แพร่กระจายเข้าสู่หมู่บ้านสำโรงโคเฒ่า เนื่องจาก การคมนาคมขนส่งมีความสะดวก มีทางหลวงแผ่นดินผ่านเข้าถึงหมู่บ้าน รวมทั้งการเข้าถึง สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ทำให้ได้รับอิทธิพลทางความคิดและ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้เข้ากับลักษณะการณ (Trait) ของเมือง เช่น ในสมัยก่อนเมื่อมี งานบุญหรือมีพิธีกรรมทางศาสนาประจำชุมชน ทั้งชายและหญิงชาวเขอะจะแต่งกายด้วย เครื่องแต่งกายประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตน แต่ในปัจจุบันหญิงชาวเขอะบ้านสำโรงโคเฒ่า ส่วนหนึ่งเมื่อมีพิธีกรรมทางศาสนาก็ยังคงใส่เสื้อผ้าไหมเหยียบสีดำ แต่จะไม่ใช้สไบหรือผ้า เบี่ยงเหมือนเมื่อก่อน หรือบางคนก็จะสวมเสื้อยืด การจัดงานศพจะมีการรับอิทธิพลจาก สังคมเมืองบางอย่าง เช่น การถ่ายรูปหน้าศพ การให้พวงหรีดผู้ตาย

ชาวบ้านบางส่วนของหมู่บ้านสำโรงโคเฒ่าได้เปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองด้าน ความคิดและพฤติกรรม ถึงแม้ว่าเขาทั้งหลายเหล่านั้นจะไม่ได้ย้ายถิ่นฐานเข้าไปในเมือง แต่ก็อาจจะมีพฤติกรรมแบบคนเมือง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เปลี่ยนอาชีพจากงานด้านเกษตรกรรม เป็นงานอุตสาหกรรมก็ตาม หรืออาจจะกลายเป็นชาวนาครึ่งเวลา (Part-Time Farmer) โดย ที่ในฤดูกาลทำนาจะทำนาเป็นหลัก แต่หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วก็จะไปทำอาชีพเสริม เช่น การรับจ้าง ทำให้พิธีกรรมในการทำนาเปลี่ยนไป การลงแขกช่วยกันเกี่ยวข้าว แทบจะหา ไม่ได้ในปัจจุบัน จะกลายเป็นการรับจ้างเกี่ยวข้าวแทน ความเอาใจใส่และความทุ่มเทให้กับ การทำนาอย่างแท้จริงลดลง พิธีการเลี้ยงผีตาแฮก ซึ่งในสมัยก่อนแล้วผู้ที่มีอาชีพทำนาจะ ต้องปฏิบัติเป็นประจำทุกปีก่อนทำนา จะเหลือเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ประกอบพิธีกรรมนี้ก่อน การทำนา หรือแม้แต่พิธีงานบุญบั้งไฟ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบวงสรวงบูชาพญาแถน เพื่อ ขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ปัจจุบันก็เป็นเพียงการละเล่นและการพนันขั้นต่อ เพื่อความ สนุกสนานเท่านั้น

ลักษณะประการหนึ่งของวิถีชีวิตแบบเมือง คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างญาติ พี่น้อง และความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพื่อนบ้านจะเหินห่างและไม่ค้ำค้ำกัน เมื่อ ประมาณ 20 ปีก่อนการเล่นสงกรานต์สามารถเล่นหัวกันได้อย่างสนุกสนาน สามารถตะแคงเนื้อ ต้องตัวผู้หญิงได้ไม่มีการถือโกรธกัน แต่ในปัจจุบันการเล่นสงกรานต์จะเล่นสาดน้ำกัน ธรรมดา จะไม่ค่อยมีการถูกเนื้อต้องตัวผู้หญิง ซึ่งในบางครั้งถ้ามีการเล่นกันเกินเลย อาจเกิด การทะเลาะวิวาทกันได้

ลักษณะของสังคมชนบทที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมือง คือ มีการจ้าง แรงงาน ในการเกี่ยวข้าวในนาจะต้องมีเงินเป็นสิ่งตอบแทน แตกต่างจากในสมัยก่อนจะมี พิธีการลงแขกเกี่ยวข้าว เมื่อบ้านใดต้องการจะเกี่ยวข้าวจะเกณฑ์ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมา

ช่วยเหลือกัน นอกจากนี้สังคมเมืองจะมีการประกอบอาชีพอื่นแทนการทำงาน เช่น การรับจ้าง ค้าขาย รัฐบาล เมื่อต้องการที่จะอุปสมบทเป็นพระจะมีเวลาในการจำพรรษาน้อยตั้งแต่ 3 วัน - 1 เดือน เนื่องจากมีภาระหน้าที่ที่จะต้องทำเพราะถือว่าอาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด (Occupation Primacy) ไม่เหมือนกับสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมที่มีเวลาว่างมาก ผู้ที่บวชจึงมีเวลาจำพรรษามาก

ความผูกพันกับเครือญาติ (Integration With Relatives) ในสังคมชนบทจะมีความผูกพันกับเครือญาติมาก เมื่อมีการจัดงานพิธีใด ๆ ก็จะไปบอกข่าวกับบรรดาญาติพี่น้องจำนวนมากให้มาช่วยงาน แต่ปัจจุบันความเป็นเมืองค่อย ๆ ทำให้ความผูกพันกับเครือญาติของคนในชุมชนลดลง มีการแยกจากกลุ่มเครือญาติเพื่อไปแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต ดังนั้น ปัจจุบันบางครอบครัวที่มีการจัดงานพิธีใด ๆ ก็จะไม่เชิญเฉพาะญาติที่สนิทกันเท่านั้น ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีลดจำนวนลง

ระบบราชการ (Bureaucrazy)

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม รัฐบาลได้พยายามที่จะพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมชนบท และหมู่บ้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม การนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาเผยแพร่ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท (ดุขฎิ กภาพอ่อนศรี และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2530: 1)

การมีแผนพัฒนาประเทศทำให้เกิดการเร่งรัดพัฒนาชนบทเป็นอย่างมาก รัฐบาลได้ลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ต่าง ๆ มากมาย หมู่บ้านสาโรงโคเค่า เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจากทางภาครัฐ มีการตัดถนนหลวงเชื่อมผ่านกับหมู่บ้านและเมืองอื่นๆ การทำถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน การจ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน การสร้างสถานีอนามัย การสร้างโรงเรียน ฯลฯ ผลจากการพัฒนาดังกล่าวทำให้หมู่บ้านเดิมที่เคยมีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และมีเศรษฐกิจแบบพอเพียง (Self-Sufficient Economy) กลายมาเป็นหมู่บ้านที่เน้นการผลิตเพื่อการค้า (Market Economy) ต้องเข้าไปผูกพันกับตลาดระดับประเทศและระดับโลกมากขึ้น แม้ว่าถนนจะช่วยให้ชาวบ้านสามารถเดินทางไปยังที่ต่างๆ และทำการขายผลิตผลทางการเกษตรได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น

มีตลาดการค้ากว้างขวางขึ้น รวมทั้งสินค้าต่างๆ เทคโนโลยีและความคิดใหม่ๆ มากมายก็เข้ามาพร้อมกับถนน นอกจากนั้นการมีโครงการพัฒนาต่างๆ เพิ่มขึ้นมากเท่าไร ปริมาณเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้าไปปฏิบัติการมีเพิ่มมากขึ้น อำนาจของรัฐแพร่กระจายเข้าสู่ชนบทกว้างขวางขึ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอยู่บ้างไม่มากก็น้อย

การศึกษา (Education) การศึกษาจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ลักษณะของบุคคลทันสมัยขึ้น กล่าวคือ ในการเรียนรู้ภายในโรงเรียน นอกจากจะเรียนรู้ในเรื่องของการอ่าน การเขียน และการคำนวณแล้ว จะได้เรียนรู้ในเรื่องของค่านิยม ทศนคติ และวิถีทางในการที่จะดำรงชีวิตในระดับสูงของตนเอง การศึกษาภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้แก่ทุกคนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับไม่น้อยกว่า 6 ปี ทำให้เด็ก ๆ ในหมู่บ้านสำโรงโคเผาได้โอกาสทางการศึกษา โรงเรียนประจำชุมชน คือ โรงเรียนบ้านสำโรงโคเผา ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2482 เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 คนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาจะมีความคิดแบบวิทยาศาสตร์ เป็นเหตุเป็นผลสามารถพิสูจน์ได้ ทำให้ความเชื่อเรื่องผีสังเทวดาและการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลดน้อยลง เมื่อเทียบกับคนในรุ่นเก่าที่มีการศึกษาเพียงแค่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พออ่านออกเขียนได้เท่านั้น ยังคงมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์และอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่มาก

พิธีงานบุญบังไฟ ตามความเชื่อในสมัยก่อนถือว่าเป็นงานบุญที่สำคัญงานหนึ่ง การทำบุญจุดบังไฟขึ้นไปเพื่อเป็นการเตือนพญาแถนหรือเทวดาให้ส่งน้ำลงมา เนื่องจากถึงฤดูกาลทำนาแล้ว ชาวบ้านจะได้สามารถทำไร่นาได้อย่างปกติ ในปัจจุบันซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาชาวบ้านได้รับการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม ความเชื่อในอำนาจของแถนที่สามารถบันดาลให้ฝนตกลงมา แทบจะได้รับการปฏิเสธจากคนรุ่นใหม่ ซึ่งเชื่อตามหลักวิทยาศาสตร์ว่าฝนเกิดจากสภาพความกดอากาศที่ต่างกัน พิธีงานบุญบังไฟในปัจจุบันเป็นเพียงงานรื่นเริงตามประเพณีเท่านั้น

การพัฒนาทางด้านสาธารณสุขของรัฐ ทำให้มีการสร้างโรงพยาบาลและสถานีอนามัยในแหล่งชุมชนต่างๆ และมีบุคลากรทางสาธารณสุข เช่น แพทย์ พยาบาล ถูกส่งไปยังทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อให้บริการทางการแพทย์ หมู่บ้านสำโรงโคเผามีสถานีอนามัยประจำชุมชน ได้แก่ สถานีอนามัยบ้านสำโรง ตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2519 การมีสถานีอนามัยและมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้บริการและให้ความรู้ทางการแพทย์ ทำให้พิธีกรรมต่างๆ เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกไป เช่น ประเพณีการเกิด ได้แก่ พิธีร้อนกระดัง พิธีฝังรก พิธีการอยู่ไฟ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขึ้นในหมู่บ้านสาโรโคเผาจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน ทำให้พิธีกรรมทางศาสนาบางพิธีเปลี่ยนแปลงไป ในอดีตพิธีงาน บุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะนำเทียนจำนำพรรษามาถวายแด่พระภิกษุสามเณร เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ใช้เทียนจำนำพรรษาจุดให้แสงสว่างในเวลาทำตึนในการปฏิบัติศาสนกิจหรือศึกษาพระธรรมวินัย แต่เมื่อมีไฟฟ้าใช้แล้วความสำคัญของเทียนจำนำพรรษาเพื่อประโยชน์ด้านการให้แสงสว่างจะเปลี่ยนไปเป็นการจุดเพื่อเป็นพิธีเท่านั้น การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน ทำให้มีความสะดวกในการคมนาคม เมื่อมีงานบุญต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น งานบุญบั้งไฟ งานสงกรานต์ ก็จะมีชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาเที่ยวด้วย จนในบางครั้งอาจจะเกิดเรื่องชกต่อยทะเลาะวิวาท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย